

Asia: VN/21718/2023-TEM-1

Lausuntopyyntö koskien hallituksen esitystä julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Senaatti-kiinteistöt yhtyy Hansel Oy:n sekä KELA:n lausunnoissaan jo esille nostamiin pykäläkohtaisiin korjaustarpeisiin.

Senaatti-kiinteistöt haluaa myös kiinnittää julkisten hankintojen lainsäädäntökehityksessä huomiota siihen, että rikosrekisteriotteita ei voida edelleenkään tarkastaa sähköisesti. Kuten Hansel Oy:kin on todennut lausunnossaan, ovat rikosrekisteriotteiden massiivisella tarkastamisella saavutetut tulokset olleet käytännössä olemattomia verrattuna niiden tarkastamisesta hankintayksiköille ja tarjoajatahoille aiheutuvaan suureen työmäärään ja viivästysvaikutuksiin nähden. Tähän asiaan tulee saada korjaus pikimmiten.

Rikosrekisteriotteiden osalta haluamme muistuttaa myös siitä, että rikosrekisterilain 6b §:n nykyiset kirjaukset eivät vieläkaan tue kansallista tarjoajatahon rikosrekisteriotteiden saantioikeutta PUTU-hankintalain/-direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa. Tämä on selkeä epäsuhta verrattuna lähtökohtaisesti vähemmän kriittisiin yleisen sekä erityisalojen hankintalakien alaisiin hankintoihin.

Jaamme vakavan huolen muiden alan toimijoiden kanssa jatkuvasta hallinnollisen taakan lisäämisestä hankintayksiköille, tarjoajille alihankkijoihin sekä tämän vaikutuksesta tarjoushalukkuutta olennaisesti heikentävänä tekijänä julkisissa hankinnoissa. Yleinen kokemus julkisia hankintoja toteuttavilla tahoilla on, että työkuorma on pääsääntöisesti lisääntynyt uuden sääntelyn myötä. Edelleen havaintona on myös se, että monet potentiaaliset tarjoajat haluavat välttää työläiksi tai byrokraattisiksi koettuja julkisia hankintoja, jos ja kun muita mahdollisuuksia on

tarjolla. Tarjoushalukkuuden laskemiseen johtavat toimet olisivat myös selkeässä ristiriidassa Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteiden kanssa, jotka pyrkivät päinvastoin saatujen tarjousten määrän lisäämiseen ja sitä kautta säästöihin. Ei tulle kenellekään yllätyksenä, että vaatimustasojen nostamisella on vaikutusta potentiaalisten tarjoajien määrään ja yleensä myös hintoihin. Nähdäksemme hyödyllistä olisi tässä tilanteessa edistää hankintatoimen sähköisten järjestelmien voimakasta kehittämistä, julkisten hankintojen ohjeistusta, koulutusta ja neuvontaa sekä parhaiden käytäntöjen jakamista.

Hankintojen tehostamisesta liittyen sähköisten hankintajärjestelmien kehitystarpeisiin:

Julkisten hankintojen tehostaminen on otettu yhdeksi uusimman hallitusohjelman päämääristä. Hankintojen säästöjä, kilpailun lisäämistä sekä vaikuttavuutta on mahdollista saavuttaa monin eri kehityskeinoin, joista yksi tärkeimmistä on varmasti digitalisaatio. HE:een sisältyvässä uudessa hankintalain 59§:ssä säädetään velvollisuudesta tehdä hankintailmoitukset EU:n uusilla vakiolomakkeilla, joiden integroinnin laadukkuus osaksi hankintajärjestelmiä tulee tietysti olemaan äärimmäisen tärkeässä roolissa kaikille julkisten hankintojen parissa töitä tekeville tahoille.

Sähköisten hankintajärjestelmien kehittämisessä tulisi kiinnittää jatkossa erityistä huomiota niiden käytettävyyteen myös tarjoajanäkökulmasta sekä järjestelmien käyttöliittymien johdonmukaiseen toimintaan, mikä lähtökohtaisesti ohjaisi ns. kädestä pitäen tekemään tarjouspyynnön mukaisen tarjouksen tai käytännössä estäisi lähettämästä tarjouspyynnönvastaista tarjousta. Nykyisissä järjestelmissä on valitettavasti käyttöliittymälogiikaltaan epäloogisia ominaisuuksia, koska joltain osin käyttöliittymä antaa tarjoajalle mahdollisuuden ”hutiloida” aivan vapaasti, mutta joltain toiselta osin käyttöliittymä toimiikin asiallisesti ohjaten tarjouksen tekoa siten, että varoittaa tarjouksessa olevasta tietystä puutteesta ja / tai ei anna edetä tarjouksen teossa ilman oikeita toimia. On selvää, että tällaisen käyttöliittymän käyttäjälle voi helposti syntyä valheellinen turvallisuuden tunne siitä, että järjestelmä varoittaa / estää käyttäjäänsä tekemästä virhettä.

Esimerkiksi tällä hetkellä julkishallinnolla käytössä olevien pääasiallisten sähköisten järjestelmien ESPD-lomakkeet (EU:n vakiolomake) ovat tunnetusti sisällöllisesti varsin haasteellisia ja niitä täytettäessä järjestelmä ei ilmaise tarjoajalle, että jos vastaa epähuomioissa väärinpäin tiettyyn kohtaan ”EI”- tai jossain toisessa tapauksessa ”KYLLÄ”, niin tämä ei ole tarjouspyynnön vaatimusten mukaista ja tästä seuraa käytännössä suurella todennäköisyydellä poissulkeminen. EU on myös julkaissut ESPD-lomakkeestaan todella lukuisia kehitysversioita, joissa aikaisempien lomakkeiden puutteita on pyritty korjaamaan. Valitettavasti näitä päivityksiä ei ole toistaiseksi kuitenkaan tuotu julkishallinnon pääasiallisessa käytössä olevaan kaupalliseen hankintajärjestelmään, mikä voisi ainakin osaltaan helpottaa tarjoajia lomakkeen sisällön ymmärtämisessä.

Edellä mainittujen järjestelmien kehittymättömien ominaisuuksien vuoksi joudutaan nykyisin pelkästään Senaatti-konsernin hankintayksiköissä tekemään vuositasolla jopa yli sata vältettävissä olevaa poissulkupäätöstä. Tämä tarkoittaa, että kansallisella tasolla näistä

järjestelmäominaisuuksista osittain johtuvien tarjousten poissulkupäätösten lukema on todennäköisesti laskettava tuhansissa. Edelliseen perustuen suhteellisen vähäisellä julkishallinnon keskitettyjen hankintajärjestelmien kehitystyöllä olisi hankintayksiköiden mahdollista saada tarjousvertailuihin lisää suuri määrä tarjouspyynnönmukaisia tarjouksia ja vähentää poissulkemispäätösten tekemisestä syntyvää hallinnollista työtä sekä edistää samalla huomattavalla tavalla hallitusohjelman mukaisia hankintojen tehostamistavoitteita.

Virkkala Tero

Senaatti-kiinteistöt - Hankintatoimi ja Lakiasiat